

02

EU-MIDIS

Enquête van de Europese Unie
naar minderheden en discriminatie

Nederlands

2009

„Data in Focus“-verslag | **moslims**

Bureau van de Europese Unie voor de Grondrechten

ENQUÊTE VAN DE EUROPESE UNIE NAAR MINDERHEDEN EN DISCRIMINATIE

Wat is EU-MIDIS?

EU-MIDIS staat voor „European Union Minorities and Discrimination Survey”, m.a.w. „Enquête van de Europese Unie naar minderheden en discriminatie”.

Het is de eerste enquête in de hele Europese Unie waarbij immigranten en etnische minderheden ondervraagd zijn over hun ervaringen met discriminatie en criminele slachtoffering in het dagelijkse leven.

Veel gevallen van discriminatie en slachtoffering worden niet gemeld en de huidige gegevensvergaring over discriminatie en slachtoffering jegens minderheidsgroepen is in veel lidstaten beperkt. Daarom verzamelde EU-MIDIS het meest uitgebreide bewijsmateriaal over de omvang van discriminatie en slachtoffering jegens minderheden in de EU.

In 2008 zijn in de 27 EU-lidstaten persoonlijke vraaggesprekken gevoerd met in totaal 23 500 immigranten en leden van etnische minderheden. Nog eens 5 000 mensen uit de meerderheid van de bevolking die in dezelfde streken wonen als de minderheden zijn in tien lidstaten ondervraagd om de resultaten voor een aantal kernvragen te kunnen vergelijken.

Tijdens de vraaggesprekken, die twintig minuten tot één uur duurden, werd een aantal gedetailleerde vragen gesteld.

De tweede uit een reeks „Data in Focus”-verslagen

Dit verslag legt vooral de nadruk op respondenten die zich identificeerden als moslim. Het is het tweede uit een reeks van EU-MIDIS „Data in Focus”-verslagen waarin de verschillende resultaten van de enquête worden besproken. Er zijn in totaal negen „Data in Focus”-verslagen gepland.

Gezien het gebrek aan uitgebreide, objectieve en vergelijkbare gegevens over moslims in de Europese Unie, levert EU-MIDIS voor de eerste keer gegevens over hoe moslims in de hele Europese Unie discriminatie en slachtoffering ervaren.

De ondervraagden die zichzelf als moslims identificeerden in de onderzochte landen zijn van verschillende etnische afkomst; bijvoorbeeld: Noord-Afrikanen, Afrikanen uit landen in Sub-Sahara-Afrika, Turken, Irakezen en immigranten uit voormalig Joegoslavië. De overgrote meerderheid van de respondenten (89 procent) in deze groepen gaf aan dat godsdienst een „erg belangrijke” of „redelijk belangrijke” rol speelt in hun leven. Slechts een minderheid van de Albanese respondenten beschouwde zichzelf als moslim. Zij werden daarom niet opgenomen in dit verslag.

De „Data in Focus”-verslagen van EU-MIDIS zijn slechts een inleidende momentopname van de volledige resultaten van het onderzoek en zijn bedoeld om de lezer een overzicht te geven van enkele van de belangrijkste bevindingen. Eind 2009 volgt een uitgebreid EU-MIDIS-verslag met de resultaten. Ook het volledige gegevensbestand van de enquête zal beschikbaar worden gesteld op de website van het Bureau zodra alle „Data in Focus”-verslagen openbaar zijn gemaakt. Op die manier kan iedereen een eigen analyse uitvoeren van de resultaten.

„DATA IN FOCUS“-VERSLAG 2 – BELANGRIJKSTE BEVINDINGEN BIJ MOSLIMRESPONDENTEN

Discriminatie ervaren

- Van de ondervraagde moslims werd gemiddeld 1 op 3 de voorbije twaalf maanden geconfronteerd met discriminatie (34 procent van de mannen en 26 procent van de vrouwen). De moslimrespondenten die gediscrimineerd werden, hadden gemiddeld acht gevallen van discriminatie meegemaakt in een periode van twaalf maanden.
- Moslims in de leeftijdsgroep van 16-24 jaar ervaren meer discriminatie in vergelijking met andere leeftijdsgroepen, waarbij de algemene discriminatiecijfers dalen met de leeftijd.
- Wie een burger is van een EU-lidstaat en al langer in een EU-land verblijft, heeft aanzienlijk minder kans om gediscrimineerd te worden.
- Het dragen van traditionele of religieuze kleding (zoals een hoofddoek) had bij de ondervraagde moslims geen invloed op hun ervaringen met discriminatie.

Discriminatie melden

- Gemiddeld 79 procent van de respondenten maakte geen melding van hun meest recente ervaring met discriminatie in de afgelopen twaalf maanden bij een bevoegde organisatie of op de plaats waar de discriminatie plaatsvond.
- De belangrijkste reden om discriminatie niet aan te geven, was dat er „niets zou gebeuren of veranderen“ door hun geval van discriminatie aan te geven (59 procent), terwijl een groot aantal onder hen (38 procent) het nut niet inzagen van het aangeven van discriminatie omdat het gewoon „deel uitmaakte van hun dagelijks bestaan“.
- Gemiddeld 80 procent van de ondervraagden kon geen enkele organisatie opnoemen die ondersteuning of advies kan geven aan mensen die gediscrimineerd werden.

Slachtoffer zijn van misdrijven en misdrijven met racistische motieven

- 1 op 10 ondervraagde moslims (11 procent) was de afgelopen twaalf maanden ten minste een keer het slachtoffer van een „in-person“ of „op de persoon gericht“ misdrijf **met racistische motieven** (mishandeling, bedreiging of ernstige pesterijen).
- 72 procent duidde leden van de meerderheidsbevolking aan als de daders met betrekking tot het laatste incident van mishandeling, bedreiging of ernstige pesterijen waarmee ze te maken kregen.

Melding maken als slachtoffer van een misdrijf

- Van de personen die slachtoffer waren van een op de persoon gericht misdrijf, maakte 53 tot 98 procent, naargelang van hun land van verblijf, geen melding van de feiten bij de politie.
- Van de slachtoffers van op de persoon gerichte misdrijven die geen melding maakten bij de politie, verklaarde 43 procent dat ze dit niet deden omdat ze niet geloofden dat de politie iets zou kunnen doen.

Ervaringen met wetshandhaving, douane en grenscontrole

- Gemiddeld 1 op de 4 ondervraagde moslims werd in de afgelopen twaalf maanden aangehouden door de politie en 40 procent daarvan was van mening dat dit kwam door hun achtergrond als immigrant of als lid van een minderheid.
- De ondervraagden die werden aangehouden door de politie, werden gemiddeld drie keer aangehouden gedurende een periode van twaalf maanden.
- Van de ondervraagde moslims die in de afgelopen twaalf maanden werden aangehouden door de douane of grenscontrole, was gemiddeld 37 procent van mening dat dit kwam door hun achtergrond als immigrant of als lid van een minderheid. Ter vergelijking was 19 procent van de respondenten uit niet-moslimminderheden die in het kader van EU-MIDIS werden ondervraagd van mening dat dit de oorzaak was.

Voor vergelijkingen met andere minderheidsgroepen en de algemene onderzoeksresultaten raadpleegt u „EU-MIDIS in het kort“, <http://fra.europa.eu/eu-midis>.

DE ENQUÊTE

De vragenlijst van EU-MIDIS is beschikbaar op de website van het Bureau:
<http://fra.europa.eu/eu-midis>

ONDERZOEKSGROEP

Lidstaten en moslimgroepen:

Oostenrijk (AT) – Turken
 België (BE) – Turken en Noord-Afrikanen
 Bulgarije (BG) – Turken
 Denemarken (DK) – Turken en Afrikanen uit landen in Sub-Sahara-Afrika
 Duitsland (DE) – Turken
 Finland (FI) – Afrikanen uit landen in Sub-Sahara-Afrika
 Frankrijk (FR) – Noord-Afrikanen en Afrikanen uit landen in Sub-Sahara-Afrika
 Italië (IT) – Noord-Afrikanen
 Luxemburg (LU) – ex-Joegoslaven
 Malta (MT) – Afrikanen
 Slovenië (SI) – ex-Joegoslaven
 Spanje (ES) – Noord-Afrikanen
 Zweden (SE) – Irakezen en Afrikanen uit landen in Sub-Sahara-Afrika
 Nederland (NL) – Turken en Noord-Afrikanen

Interviewperiode:

28 april – 5 november 2008

Steekproefmethode:

- 1) Aselecte routesteekproeftrekking met gerichte telling: België, Bulgarije, Spanje, Frankrijk, Italië en Oostenrijk
- 2) Adressteekproeftrekking: Denemarken, Duitsland, Finland en Luxemburg
- 3) Door de vraagsteller gegenereerde en netwerksteekproeftrekking: Malta
- 4) Combinatie van (1) en (3): Slovenië, Zweden en Nederland

Het merendeel van de enquêtevragen in EU-MIDIS betrof de volgende thema's:

- vragen over de ervaringen van de respondenten met discriminatie vanwege hun etnische achtergrond op verschillende gebieden van het dagelijkse leven en of zij discriminatie hebben gemeld
- vragen over de perceptie van verschillende vormen van discriminatie in het land waar men woont, evenals vragen over in hoeverre men zich bewust is van de rechten die men heeft en waar men terecht kan met klachten over discriminatie
- vragen over de ervaringen van respondenten als slachtoffer van een misdrijf, waaronder de vraag of ze dachten dat het misdrijf geheel of gedeeltelijk door hun minderheidsachtergrond was ingegeven en of zij bij de politie aangifte hebben gedaan van het misdrijf
- vragen over ervaringen met wetshandhaving, douane en grenscontrole en of respondenten van mening waren dat zij het slachtoffer waren van discriminerende etnische profilering

In het kader van het bovenstaande, werd de respondenten gevraagd naar hun ervaringen met discriminatie en slachtoffering in de laatste vijf jaar en in de afgelopen twaalf maanden. De hier gemelde resultaten betreffen de ervaringen van mensen tijdens de laatste twaalf maanden.

De resultaten die hier worden weergegeven, gelden voor respondenten van EU-MIDIS die zich als moslim identificeerden, en enkel die groepen in lidstaten met een meerderheid van moslimrespondenten.

ERVARINGEN MET DISCRIMINATIE IN DE AFGELOPEN TWAALF MAANDEN

Redenen voor discriminatie identificeren

Aan het begin van de enquête, voordat werd gevraagd naar ervaringen met discriminatie op negen verschillende gebieden van het dagelijkse leven, werd aan de respondenten een algemene vraag gesteld over mogelijke discriminatie die ze hebben ervaren om verschillende redenen – zoals etnische afkomst of de achtergrond als immigrant, leeftijd, handicap, geslacht, religie of geloof, seksuele geaardheid en „andere“ redenen. Als aan de respondenten die ten minste een geval van discriminatie hadden ervaren, werd gevraagd om de reden voor die discriminatie aan te geven, gaf slechts tien procent aan dat het enkel vanwege hun religie of geloof was. Bijna de helft selecteerde zowel „religie of geloof“ als „etniciteit of achtergrond als immigrant“. Dat toont aan dat het voor mensen die discriminatie ondervinden moeilijk is om het onderscheid te maken tussen deze twee redenen, aangezien ze vaak met elkaar verbonden zijn.

Ervaringen met discriminatie op basis van etniciteit op negen gebieden

Na de vraag over discriminatie om verschillende redenen, werd de respondenten gevraagd naar hun persoonlijke ervaringen met discriminerende behandeling op basis van hun etniciteit in negen gebieden van het dagelijkse leven (zie kader 1).

Kader 1

Discriminatiegebieden

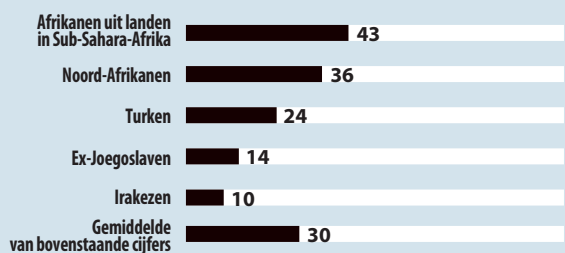
In het kader van EU-MIDIS werd aan respondenten gevraagd of zij de afgelopen twaalf maanden of de afgelopen vijf jaar het slachtoffer zijn geweest van discriminatie op een van de volgende negen gebieden:

- 1) bij het zoeken naar werk,
- 2) op het werk,
- 3) bij het zoeken naar een huur- of koophuis of -appartement,
- 4) door personeel in de gezondheidszorg,
- 5) door werknemers van sociale diensten,
- 6) door personeel op scholen,
- 7) in een café, restaurant of bar,
- 8) als men een winkel binnengaat of in een winkel is,
- 9) als men probeert een bankrekening te openen of een lening te krijgen

Figuur 2

Discriminatiepercentage

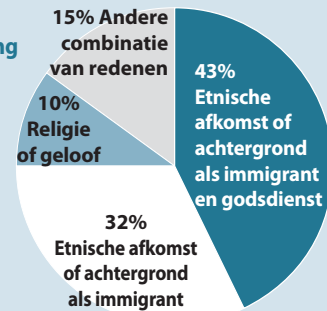
% gediscrimineerd in de afgelopen 12 maanden (negen gebieden)

Figuur 1

Discriminatie naargelang van de reden

Personen die in de afgelopen 12 maanden slachtoffer waren van discriminatie

EU-MIDIS vraag A2

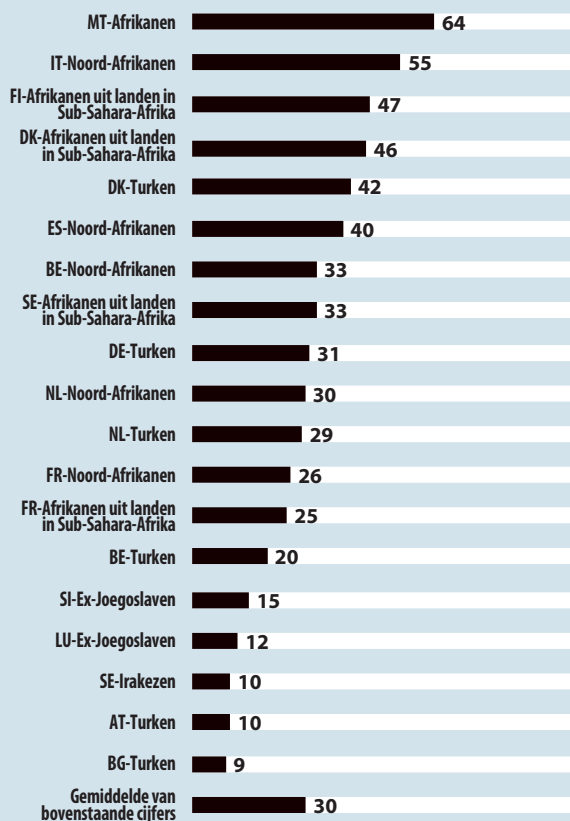
In alle 14 lidstaten waar moslims werden ondervraagd en met betrekking tot alle negen discriminatiegebieden, bleek dat gemiddeld 1 op 3 moslims de laatste twaalf maanden werd gediscrimineerd op basis van etniciteit (figuur 2). Onder de verschillende etnische moslimgroepen die werden ondervraagd, bleek dat Afrikanen uit landen in Sub-Sahara-Afrika en Noord-Afrikanen de hoogste mate van discriminatie ondervonden.

Als we de resultaten voor alle negen discriminatiegebieden bekijken op basis van etnische afkomst en land van verblijf (figuur 3), zien we opmerkelijke verschillen en overeenkomsten wat betreft discriminatie die wordt ervaren door dezelfde

Figuur 3

Discriminatiepercentage

% gediscrimineerd in de afgelopen 12 maanden (negen gebieden)

etnische groepen in verschillende landen en door verschillende etnische groepen in hetzelfde land.

Ter illustratie: 64 procent van de Afrikanen in Malta (Noord-Afrikanen en Afrikanen uit landen in Sub-Sahara-Afrika) en 47 procent van de Afrikanen uit landen in Sub-Sahara-Afrika in Finland, die zich identificeerden als moslim, ondervonden discriminatie, in tegenstelling tot 25 procent in Frankrijk en 33 procent in Zweden. Bovendien ondervond 55 procent van de Noord-Afrikaanse respondenten in Italië discriminatie in tegenstelling tot 26 procent in Frankrijk en 30 procent in Nederland. Tot slot ondervond 42 procent van de Turkse respondenten in Denemarken discriminatie in tegenstelling tot 9 procent in Bulgarije en 10 procent in Oostenrijk.

Het voorbeeld van Malta zou in de toekomst nader onderzocht moeten worden. De hoge mate van waargenomen discriminatie moet worden genuanceerd, aangezien het vooral asielzoekers betreft die proportioneel gezien met veel meer zijn dan in andere lidstaten op basis van de bevolking van het land, zoals blijkt uit cijfers van het UNHCR. Dat kan betekenen dat Malta baat zou hebben bij doelgerichte EU-ondersteuning om discriminatie met betrekking tot specifieke groepen zoals asielzoekers aan te pakken.

Er werden ook grote verschillen opgetekend tussen de verschillende etnische moslimgroepen binnen hetzelfde land; zo ondervond in Zweden 33 procent van de Afrikanen uit landen in Sub-Sahara-Afrika discriminatie, ten opzichte van slechts 10 procent van de Irakezen. Toch kunnen ook overeenkomsten worden vastgesteld in de discriminatie die wordt ondervonden door moslimsrespondenten van verschillende etnische afkomst in hetzelfde land; bijvoorbeeld in Denemarken, Nederland en Frankrijk.

Wat het aantal incidenten van discriminatie betreft (figuur 4), blijkt uit de resultaten dat de respondenten die verklaarden gediscrimineerd te worden, **gemiddeld acht incidenten van discriminatie meemaakten in een periode van twaalf maanden**. Noord-Afrikanen in Italië verklaarden echter veel meer gediscrimineerd te worden dan het gemiddelde met bijna 20 incidenten van discriminatie: dat toont aan dat deze groep bijzonder vatbaar is om herhaaldelijk gediscrimineerd te worden.

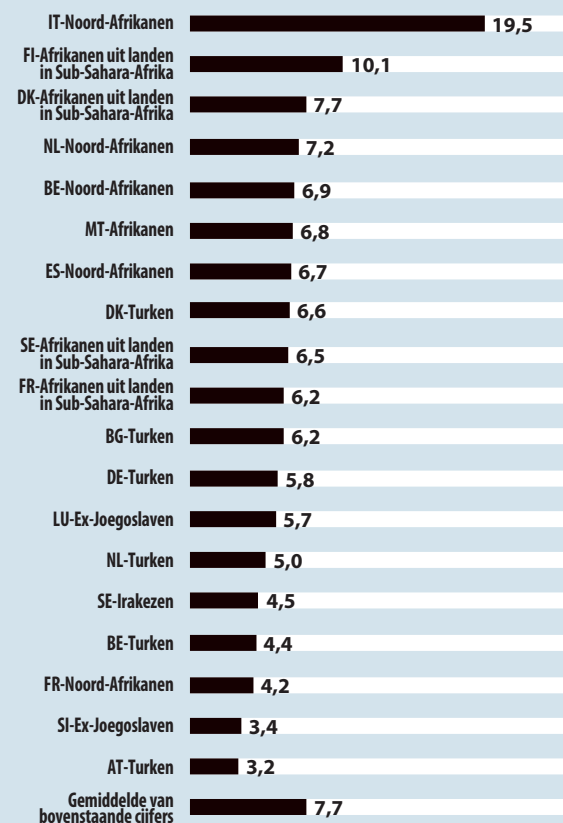
Toch is er ook goed nieuws: moslimrespondenten uit verschillende lidstaten, vooral in Oostenrijk en Slovenië, meldden minder herhaalde discriminatie in een periode van twaalf maanden. Er zijn ook grote verschillen tussen moslimgroepen van verschillende etnische afkomst binnen dezelfde lidstaat. Zo meldden respondenten van Noord-Afrikaanse afkomst in België en Nederland een hoger gemiddeld aantal herhaalde discriminaties in vergelijking met die van Turkse afkomst; en in Frankrijk meldden Afrikanen uit landen in Sub-Sahara-Afrika meer incidenten dan die van Noord-Afrikaanse afkomst.

Wanneer we deze informatie per land in meer detail bekijken, worden de gebieden duidelijk waar discriminatie het vaakst voorkomt en waar het beleid zich moet op toeleggen. Uit een gedetailleerde analyse van ervaringen met discriminatie in elk gebied kunnen belangrijke overeenkomsten en verschillen worden afgeleid; **maar algemeen geldt dat moslims van Noord-Afrikaanse afkomst in Italië de hoogste mate van discriminatie en herhaalde discriminatie ervaren op bijna elk gebied**. Afrikanen in Malta zijn ofwel afwezig op sommige gebieden of ondervonden slechts weinig discriminatie. Dat heeft mogelijk te maken met hun speciale situatie als asielzoekers die weinig gebruikmaken van huisvestingsdiensten of sociale diensten, onderwijs, banken en winkels. Anderzijds ondervond bijna 50 procent discriminatie tijdens het zoeken naar werk, maar slechts 25 procent ondervond discriminatie op het werk. Ook dat is mogelijk typerend voor hun onzekere werksituatie, aangezien het voor een groot deel om asielzoekers gaat.

Figuur 4

Aantal discriminatie-incidenten

Bij diegenen die de laatste 12 maanden ten minste een keer gediscrimineerd werden

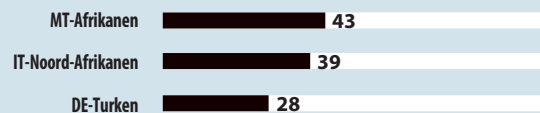

EU-MIDIS, vraag CA3 t/m CI3

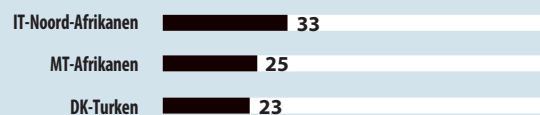
Figuur 5

Discriminatiepercentage

% gediscrimineerd in de afgelopen 12 maanden bij het zoeken naar werk

% gediscrimineerd in de afgelopen 12 maanden op het werk

EU-MIDIS, vraag CA2 t/m CB2

Discriminatie in de werkgelegenheid en de dienstverlening

Als we kijken naar de drie groepen die het vaakst discriminatie ondervinden tijdens het zoeken naar werk en op het werk (figuur 5), vinden we de hoogste cijfers bij moslims in Italië van Noord-Afrikaanse afkomst en in Duitsland en Denemarken bij moslims van Turkse afkomst.

Op vier gebieden – huisvesting, gezondheid, sociale zorg en onderwijs (figuur 6) – vallen Noord-Afrikanen in Italië op als de groep die de meeste discriminatie ondervindt. Dat toont aan dat er behoefte is aan een beleid en maatregelen gericht op die groep. Er is ook een soortgelijke behoefte aan een gericht antidiscriminatiebeleid voor Afrikanen in Malta op het vlak van de gezondheidszorg.

Wat discriminatie betreft in de dienstverlening in de privésector – in een café of restaurant, als men een winkel binnengaat of in een winkel is, als men probeert een bankrekening te openen of een lening te krijgen (figuur 7) – zijn het Noord-Afrikaanse moslims in Italië die een zeer hoge mate van discriminatie ondervinden: 1 op 3 ondervond discriminatie in winkels, cafés, restaurants of bars, terwijl 1 op 4 discriminatie in banken ondervond. Afrikanen in Malta vallen vooral op bij de cijfers over discriminatie in cafés, restaurants en bars.

Uit de resultaten van de enquête bleek ook dat in alle 14 lidstaten waar moslimrespondenten werden ondervraagd, discriminatie in de werkgelegenheid en de private dienstverlening een grote invloed hebben op hoe mensen dagelijkse discriminatie ondervinden. Het derde

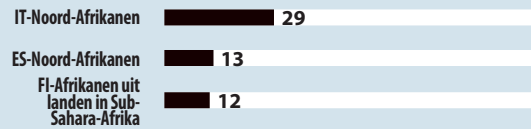
„Gemeenschappelijke basisbeginsel voor integratie“ van de EU stelt dat „employment is a key part of the integration process and is central to the participation of immigrants, to the contributions immigrants make to the host society, and to making such contributions visible“ (werkgelegenheid is een cruciaal onderdeel van het integratieproces en het is van essentieel belang voor de participatie van immigranten, voor de bijdrage van immigranten aan de samenleving in het gastland, en voor het zichtbaar maken van deze bijdragen); de hoge mate van discriminatie die wordt ondervonden door de respondenten vijf jaar nadat de lidstaten deze gemeenschappelijke basisbeginselen goedkeurden, doet echter vrezen dat nog maar weinig vooruitgang is geboekt. De beleidsmakers en sociale partners kunnen daarom hun voordeel halen uit deze bevindingen om gerichte maatregelen en acties te ondernemen. Het zesde „Gemeenschappelijke basisbeginsel voor integratie“ stelt bovendien dat „access for immigrants to institutions, as well as to public and private goods and services, on a basis equal to that of national citizens and in a non-discriminatory way, is a critical foundation for better integration“ (niet-discriminerende toegang van immigranten tot de instellingen, alsook tot openbare en particuliere goederen en diensten, op voet van gelijkheid met nationale onderdanen is een essentiële grondslag voor een betere integratie), zodat EU-MIDIS nu stevige bewijzen kan aanbrengen dat er dringend behoefte is aan een beleid en maatregelen die meer aandacht besteden aan deze gebieden.

Ter vergelijking: respondenten ondervonden over het algemeen minder discriminatie op het vlak van gezondheid en sociale diensten, evenals huisvesting en onderwijs. Dat kan er

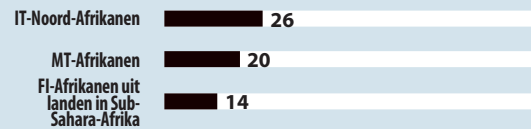
Figuur 6

Discriminatiepercentage

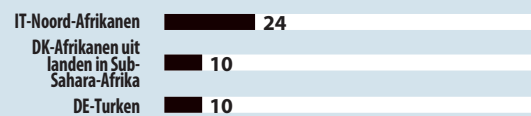
% gediscrimineerd in de afgelopen 12 maanden door makelaar of huiseigenaar

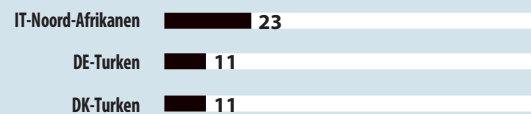
% gediscrimineerd in de afgelopen 12 maanden door personeel in de gezondheidszorg

% gediscrimineerd in de afgelopen 12 maanden door werknemers van sociale diensten

% gediscrimineerd in de afgelopen 12 maanden door personeel op scholen

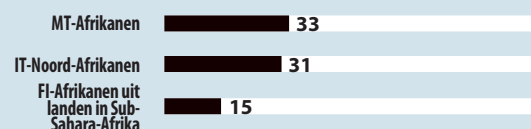

EU-MIDIS, vraag CC2 t/m CF2

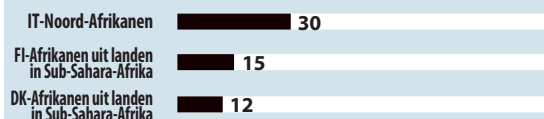
Figuur 7

Discriminatiepercentage

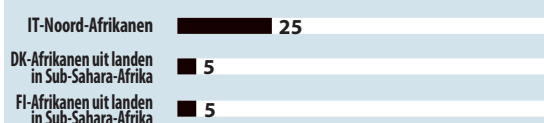
% gediscrimineerd in de afgelopen 12 maanden in een café, restaurant of bar of nachtclub

% gediscrimineerd in de afgelopen 12 maanden als men een winkel binnengaat of in een winkel is

% gediscrimineerd in de afgelopen 12 maanden door personeel op scholen

EU-MIDIS, vraag CC2 t/m CF2

echter ook op wijzen dat niet alle respondenten de afgelopen twaalf maanden gezondheidsdiensten of sociale diensten nodig hadden, schoolgaande kinderen hebben of naar huisvesting hebben gezocht.

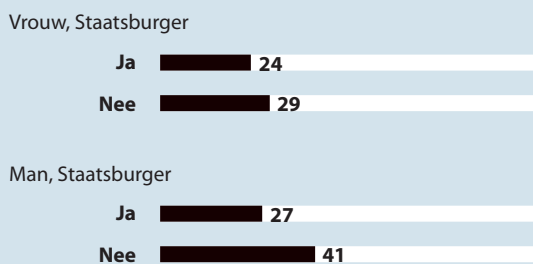
Discriminatie op basis van leeftijd, geslacht en staatsburgerschap

De effecten van ondervonden discriminatie op korte en lange termijn bij jonge mensen is zorgwekkend. Uit het onderzoek is gebleken dat 1 op 3 respondenten in de jongste leeftijdsgroep, 16 – 24, discriminatie heeft ondervonden. Het gaat dan van 71 procent voor Afrikanen in Malta en 62 procent voor Afrikanen uit landen in Sub-Sahara-Afrika in Denemarken, tot 5 procent voor Irakezen in Zweden en 9 procent voor Turken in Oostenrijk.

Aangezien discriminatie jongeren kan vervreemden en hun sociale integratie in de weg kan staan, moeten beleidsmaatregelen de nadruk leggen op een doeltreffende bescherming en een eenvoudige toegang tot klachtenmechanismen.

Figuur 8

% van respondenten dat discriminatie ondervindt op basis van geslacht en staatsburgerschap

EU-MIDIS, vragen CA2 t/m CI2 & BG0 en BG9

Alles bij elkaar zijn er maar weinig verschillen tussen de mannelijke en vrouwelijke moslims als het gaat over ervaringen met discriminatie. De uitzondering hierop zijn Noord-Afrikanen in Spanje, Frankrijk en Italië, waar aanzienlijk meer mannen dan vrouwen discriminatie ondervonden op alle gebieden.

Tijdens het onderzoek werd aan de respondenten ook gevraagd of ze traditionele of religieuze kleding droegen die verschilde van de kleding van de meerderheidsbevolking. Daaruit is gebleken dat het dragen van traditionele of religieuze kleding, inclusief een hoofddoek, de ervaring met discriminatie alleen maar in beperkte mate beïnvloedt. Deze bevinding is in tegenspraak met de algemene veronderstelling dat zichtbaarheid door het dragen van traditionele/religieuze kleding, zoals hoofddoeken, een negatieve invloed heeft op de houding van het grote publiek ten aanzien van minderheden. In die context is verder onderzoek wenselijk via kwantitatieve en kwalitatieve methoden om na te gaan hoe vrouwen discriminatie ervaren.

Doorgaans heeft het dragen van traditionele kleding maar een zeer kleine invloed op ervaringen met discriminatie.

Een van de gebieden waar wel enkele verschillen merkbaar zijn tussen de antwoorden van mannen en vrouwen, is het staatsburgerschap. **Staatsburgerschap blijkt een impact te hebben op de ervaring met discriminatie, vooral onder mannen**, aangezien 41 procent van de mannelijke moslims die geen staatsburger zijn, aangaf discriminatie te hebben ondervonden, in tegenstelling tot 27 procent van de mannelijke moslims die wel staatsburger zijn. Dat zou erop kunnen wijzen dat staatsburgerschap, en geslacht, een rol spelen in de manier waarop mensen worden behandeld.

Ook de duur van het verblijf in het land had een invloed op de ervaringen met discriminatie. Wie al langer in het land verblijft, ondervindt minder discriminatie. Gemiddeld 45 procent van wie 1 tot 4 jaar in het land was, werd geconfronteerd met discriminatie, in tegenstelling tot 25 procent bij personen die in het land waren geboren. Wanneer we deze bevinding koppelen aan die over het staatsburgerschap, kunnen we stellen dat de vertrouwdheid met sociale waarden en verwachtingen, die groter wordt naarmate men langer in het land is, discriminatie voorkomt of matigt.

Als we de leeftijd koppelen aan de duur van het verblijf in het land, in het bijzonder aan staatsburgerschap, wordt duidelijk dat deze factoren een invloed hebben op de ervaringen met discriminatie: 29 procent van de jongeren tussen 16 en 24 jaar die staatsburger zijn van de lidstaat in kwestie, ondervond discriminatie, in tegenstelling tot 48 procent van de jongeren die geen staatsburger zijn.

Weinig meldingen en gebrek aan kennis over waar en hoe discriminatie kan worden gemeld

Zoals blijkt uit figuur 9, antwoordde gemiddeld 79 procent van alle moslimrespondenten die aangaven discriminatie te hebben ondervonden in de veertien lidstaten die werden onderzocht, dat ze de discriminatie niet hadden gemeld aan een organisatie of bureau waar klachten kunnen worden ingediend of op de plaats waar de discriminatie plaatsvond. Het hoogste percentage van verzuimde meldingen is te vinden bij Afrikaanse moslims uit landen in Sub-Sahara-Afrika in Frankrijk (61 procent), terwijl het laagste percentage werd

Figuur 9

% van respondenten dat discriminatie niet meldde bij een organisatie

Incidenten gedurende de afgelopen twaalf maanden, negen gebieden

EU-MIDIS, vraag CA4 t/m CI4

gevonden onder moslims van ex-Joegoslavië in Slovenië en moslims van Turkse afkomst in Oostenrijk (95 procent). Het moet ook worden opgemerkt dat lage meldingscijfers werden opgetekend bij wie geen staatsburger was in het betreffende land en bij de groep van mensen die het minst lang in het land woonde. Dat toont aan dat deze groepen meer aandacht moeten krijgen om meldingen te vergemakkelijken.

Gemiddeld 79 procent van de moslimrespondenten maakte geen melding van zijn of haar ervaring met discriminatie.

Figuur 10

Redenen om discriminatie niet te melden bij een organisatie (%)

Alle vormen van discriminatie (negen gebieden) in de afgelopen twaalf maanden

EU-MIDIS, vraag CA5 t/m C15

1 op 4 moslims ondervond discriminatie en maakte nergens melding van deze ervaring. Als dat wordt uitgebreid naar de volledige moslimbevolking in de 14 lidstaten waar moslimrespondenten werden ondervraagd, zou dat betekenen dat duizenden verzuimde meldingen nooit bij een klachtenorgaan aankomen – inclusief overheidsorganen en niet-gouvernementele organisaties.

Tijdens de enquête werd ook gevraagd waarom mensen niet gingen om hun ervaringen met discriminatie te melden. De respondenten haalden verschillende redenen aan die door de interviewers werden onderverdeeld in categorieën.

Figuur 10 toont een consequent antwoordenpatroon in alle lidstaten en voor alle moslimgroepen, op enkele uitzonderingen na, als het gaat om de redenen om geen melding te maken. Samengevat was de meerderheid van de respondenten – 59 procent – van mening dat „niets zou gebeuren of veranderen” door hun ervaring met discriminatie te melden aan een organisatie of bureau waar klachten kunnen worden ingediend of op de plaats waar de discriminatie plaatsvond.

Wanneer we kijken naar de antwoorden van de verschillende onderzochte moslimgroepen, is het interessant om aan te halen dat meer Iraakse respondenten (69 procent) dan gemiddeld vonden dat „niets zou gebeuren of wijzigen” door melding te maken, terwijl meer dan de helft verklaarde dat ze „het probleem zelf hebben aangepakt”. Er is een soortgelijk patroon merkbaar in de antwoorden van moslims van Turkse afkomst, terwijl 28 procent „bezorgdheid om de negatieve gevolgen” aangaf als reden om geen melding te maken. Hieruit blijkt dat beleidsinterventies op het niveau van de lidstaten de specifieke redenen moeten onderzoeken waarom bepaalde groepen geen meldingen maken.

Uit de resultaten over het niet-melden blijkt duidelijk dat een aantal factoren zorgt voor een hoge mate van ontgoocheling onder de respondenten wat betreft de doeltreffendheid van het melden van discriminatie. Om deze situatie aan te pakken, kan veel worden gedaan door de organisaties en organen die verantwoordelijk zijn voor het verzamelen van en reageren op klachten.

PERCEPTIE VAN DISCRIMINATIE EN KENNIS VAN RECHTEN

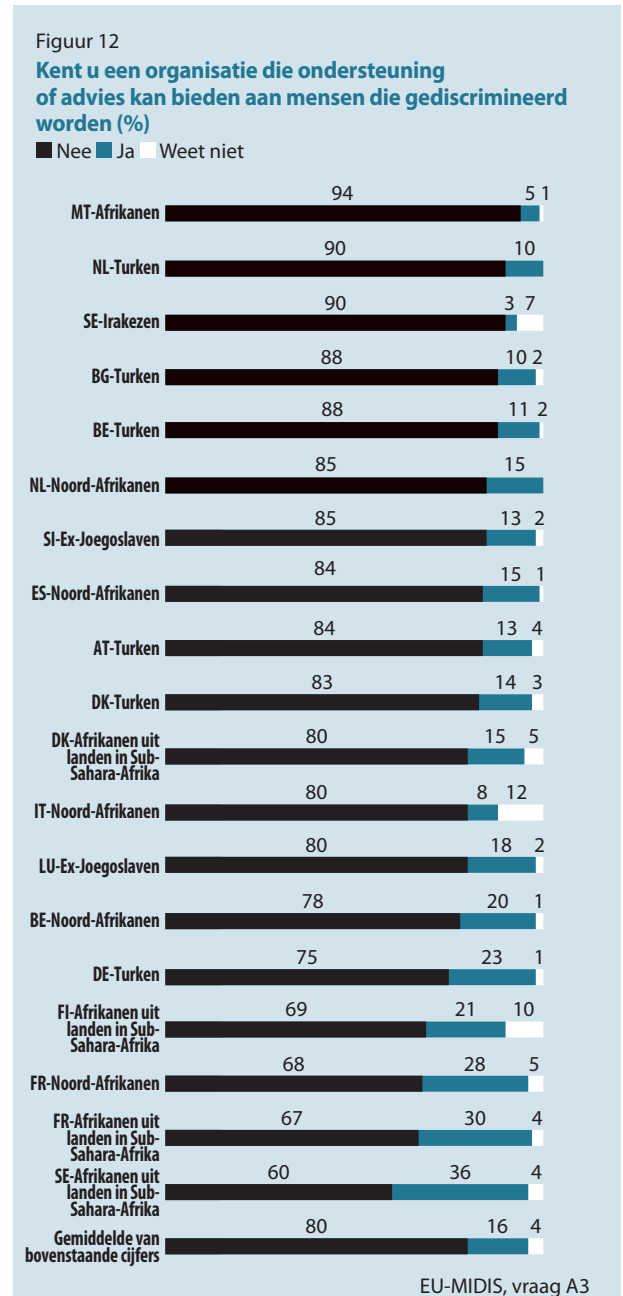
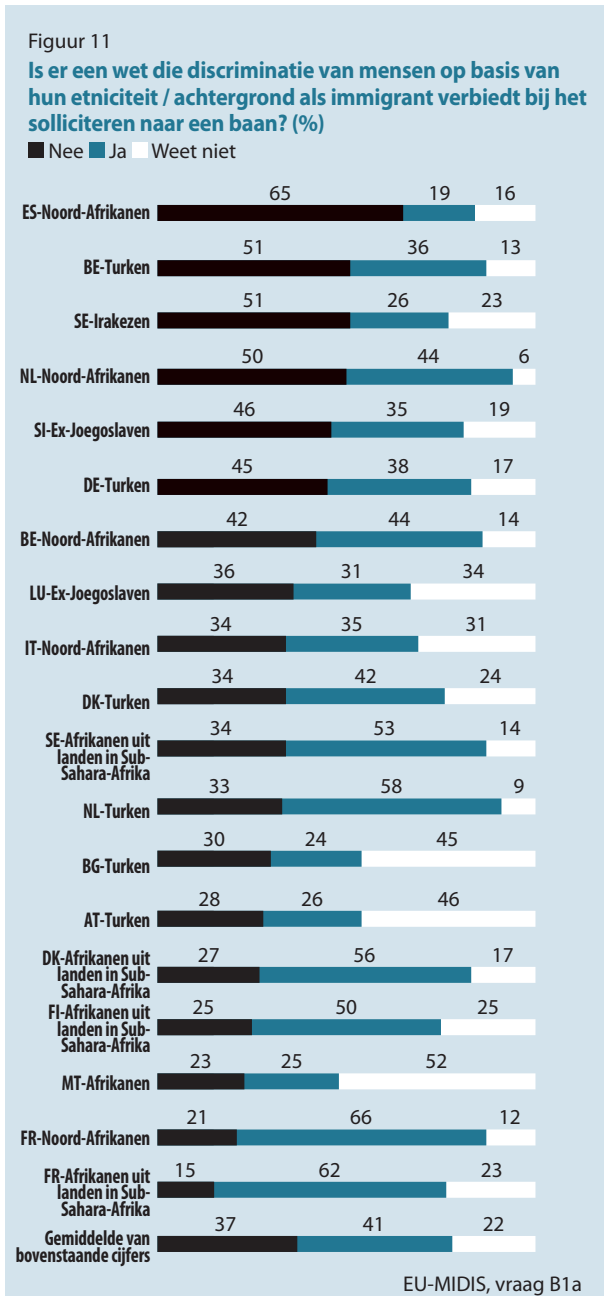
Naast hun persoonlijke ervaringen met discriminatie, werd de respondenten ook gevraagd naar hun algemene perceptie van de omvang van discriminatie in hun land op basis van de volgende redenen: etnische afkomst of de achtergrond als immigrant, leeftijd, handicap, geslacht, religie of geloof en seksuele geaardheid.

In totaal is 51% van de moslimminderheid, vergeleken met 20% van de niet-moslims, van mening dat discriminatie op basis van religie of geloof „erg” of „redelijk” vaak voorkomt.

Gemiddeld vond de meerderheid van alle moslimrespondenten dat discriminatie op basis van zowel etniciteit of achtergrond als immigrant en religie of geloof vaak voorkomt in hun

land. Toch zijn er verschillen merkbaar in de antwoorden van verschillende moslimgroepen in de landen afzonderlijk. Zo was de meerderheid van de moslimrespondenten in Bulgarije, Luxemburg en Oostenrijk niet van mening dat discriminatie op basis van etniciteit of achtergrond als immigrant en religie of geloof erg of redelijk vaak voorkomt. Anderzijds vindt de grote meerderheid van moslims in Italië, België, Frankrijk en Zweden dat discriminatie op basis van iemands etniciteit of achtergrond als immigrant, en in mindere mate op basis van religie of geloof, „erg” of „redelijk” vaak voorkomt.

Aan de respondenten werd ook gevraagd of ze op de hoogte waren van de antidiscriminatie wetgeving in hun land. Op de vraag of er een wet is die discriminatie van mensen op basis van hun etnische afkomst verbiedt bij het zoeken naar werk, antwoordde minder dan de helft van de respondenten

(41 procent) positief. Moslims van Noord-Afrikaanse afkomst in Spanje, van Turkse afkomst in Bulgarije en Oostenrijk, Afrikanen in Malta, en Irakezen in Zweden waren zich het minst bewust (minder dan 30 procent) van de antidiscriminatiewetgeving.

Aangezien de EG-wetgeving inzake discriminatie op basis van raciale of etnische afkomst op de arbeidsmarkt in de hele EU van kracht is, wijst dit gebrek aan kennis erop dat de boodschap over antidiscriminatie rechten niet tot bij kwetsbare minderheden geraakt.

Tijdens het onderzoek werd aan de respondenten ook gevraagd om een organisatie in hun land op te noemen die

ondersteuning of advies kan bieden aan mensen die om welke reden dan ook worden gediscrimineerd. Zoals afgebeeld in figuur 12 kon 60 tot 90 procent van de respondenten geen enkele organisatie opnoemen.

De meerderheid van de moslimrespondenten is zich doorgaans niet bewust dat discriminatie onwettelijk kan zijn. Bovendien zijn zich nog meer respondenten niet bewust van de organisaties in hun land die kunnen helpen als ze gediscrimineerd worden.

ERVARING ALS SLACHTOFFER VAN EEN MISDRIJF MET RACISTISCHE MOTIEVEN IN DE AFGELOPEN TWAALF MAANDEN

In een poging om misdrijven met racistische motieven te documenteren, vroeg EU-MIDIS aan de respondenten om aan te geven of hun ervaring met criminele slachtoffering gedurende de afgelopen twaalf maanden volgens hen gedeeltelijk of volledig te wijten was aan hun minderheidsachtergrond.

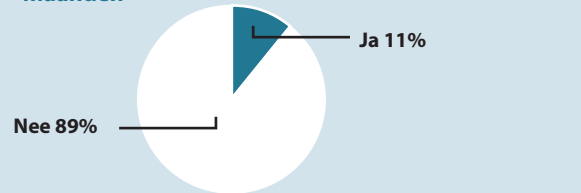
Uit figuur 13 blijkt dat elf procent van alle moslimrespondenten van mening was dat ze het slachtoffer waren van mishandeling, bedreiging of ernstige pesterijen met racistische motieven in de laatste twaalf maanden. **Dit percentage lijkt op het eerste gezicht niet hoog, maar als we dit omrekenen naar de volledige moslimbevolking in de lidstaten waar de moslimrespondenten werden ondervraagd, loopt de omvang van de slachtoffering op tot duizenden gevallen per jaar die niet worden geregistreerd door de politie als racistische incidenten in de meerderheid van de lidstaten.**

Het bovenstaande bewijs over mishandeling, bedreiging en ernstige pesterijen met racistische motieven is erg zorgwekkend en wanneer we dit koppelen aan de bevindingen van het onderzoek over de lage meldingsgraad van op de persoon gerichte misdrijven aan de politie, bevestigt dat de conclusie in het jaarverslag van het Bureau dat er een reëel probleem is met het onderschatten van de omvang van racistische misdrijven in de meerderheid van de EU-lidstaten. Dat ondersteunt de aanbevelingen van het Bureau uit voorgaande verslagen om wetshandhavers te doen nadenken over de methodes en werkdefinities voor het identificeren en registreren van misdrijven met racistische motieven.

Het percentage van slachtoffers van op de persoon gerichte misdrijven in de lidstaten dat **geen melding bij de politie maakte van hun slachtoffering** varieerde van 53 procent van de respondenten uit ex-Joegoslavië in Luxemburg tot 98 procent van de Turkse respondenten in Oostenrijk. Dat geeft aan dat er dringend maatregelen nodig zijn om de redenen aan te pakken waarom geen melding wordt gemaakt bij de politie. Dat is vooral van belang voor de groepen die vaak slachtoffer zijn van discriminatie en dit slechts zelden bij de politie melden, bijvoorbeeld Afrikanen uit landen in Sub-Sahara-Afrika in Denemarken en Afrikanen in Malta. Uit het onderzoek

Figuur 13

Percentage van ondervraagde moslimrespondenten die zichzelf als slachtoffer beschouwden van aanvallen, bedreigingen of ernstige intimidatie met racistische motieven in de afgelopen twaalf maanden

EU-MIDIS, vragen DD4 & DE5

bleek ook dat **respondenten die het slachtoffer waren van mishandeling, bedreiging of ernstige pesterijen gemiddeld ongeveer 3 incidenten meemaakten in een periode van twaalf maanden**. Dat toont aan dat op de persoon gerichte misdrijven een terugkerend probleem vormen voor sommige mensen en dat er behoefte is aan een doelgerichte interventie.

Net zoals bij de lage meldingsgraad van discriminatie, tonen de bevindingen van EU-MIDIS aan dat de meerderheid van de respondenten hun ervaringen met criminele slachtoffering niet melden bij de politie. Dat moet vooral worden vermeld omdat een aantal van de respondenten te maken kreeg met mishandeling en bedreiging.

Tijdens de enquête werd aan die respondenten gevraagd waarom ze hun ervaringen van op de persoon gerichte misdrijven niet hebben gemeld. De respondenten konden hun redenen vrij omschrijven en de interviewers deelden die antwoorden vervolgens in. De belangrijkste reden om een feit niet te melden bij de politie was dat de persoon in kwestie „niet overtuigd was dat de politie iets zou kunnen doen” (43 procent), terwijl 38 procent aangaf dat hun ervaring met slachtoffering te banaal was of het niet waard was om het te melden. Dat laatste benadrukt de „normaliteit” van slachtoffering voor veel moslimrespondenten.

CONTACT MET WETSHANDHAVING, IMMIGRATIE, DOUANE EN GRENSCONTROLE

De vragen over het contact met de wetshandhaving waren bedoeld om de ervaringen met discriminerende behandeling door de politie te identificeren. Daarom werd aan alle respondenten gevraagd of ze de afgelopen twaalf maanden door de politie werden aangehouden en indien ja, werd een aantal gedetailleerde vragen gesteld: hoe vaak ze de afgelopen twaalf maanden door de politie werden aangehouden; of ze te voet waren of zich in een voertuig of het openbaar vervoer bevonden op dat moment; **of ze dachten dat ze werden aangehouden wegens hun minderheidsachtergrond (gekend als „etnische profilering“)**; wat de politie precies deed; en of ze met respect werden behandeld door de politie. (Er volgt nog een afzonderlijk, gedetailleerd „Data in Focus“-verslag van EU-MIDIS over het aanhouden door ordehandhavers van alle onderzochte groepen in alle lidstaten.)

Er zijn grote variaties in de perceptie bij verschillende groepen van respondenten: hoewel de meeste respondenten in Italië en Spanje overtuigd waren dat ze wegens hun etniciteit werden aangehouden, geldt in Bulgarije en Oostenrijk eerder het tegendeel.

Gemiddeld zegt 1 op 4 (25 procent) van de ondervraagde moslims dat ze de voorbije twaalf maanden zijn aangehouden door een ordehandhaver.

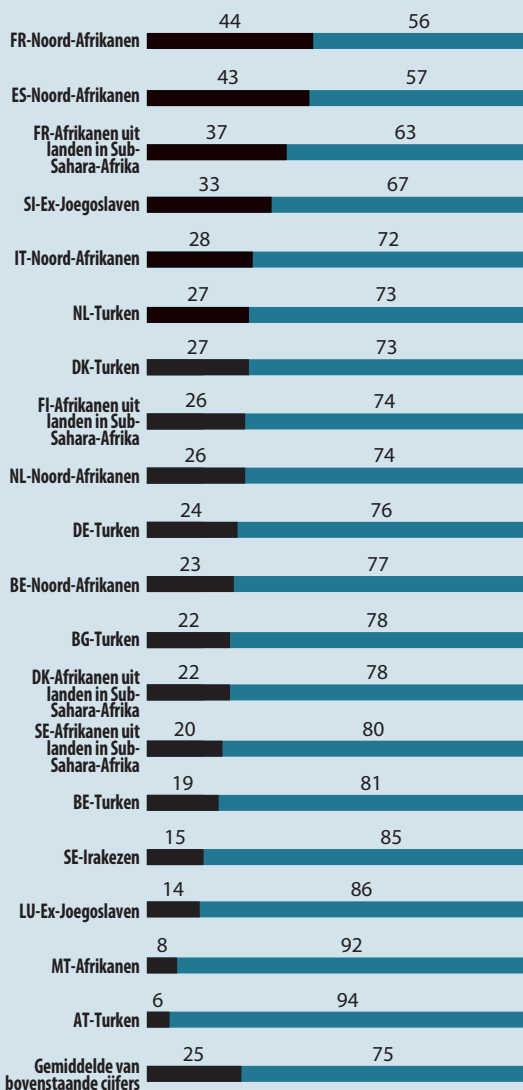
Uit de vraag of ze van mening waren dat ze in de laatste twaalf maanden door de politie werden aangehouden op basis van hun etniciteit – etnische profilering – is gebleken dat er een

Figuur 14

Aangehouden door de politie (%)

Gedurende de afgelopen twaalf maanden

■ Ja ■ Nee

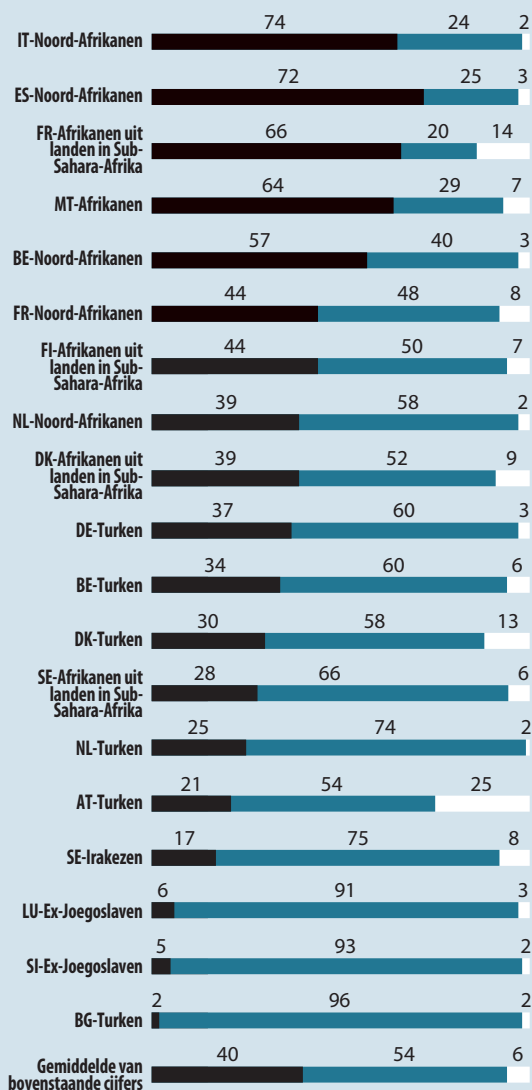
EU-MIDIS, vraag F3

Figuur 15

Perceptie van profilering indien aangehouden door de politie (%)

Gedurende de afgelopen twaalf maanden

■ Ja ■ Nee ■ Weet niet

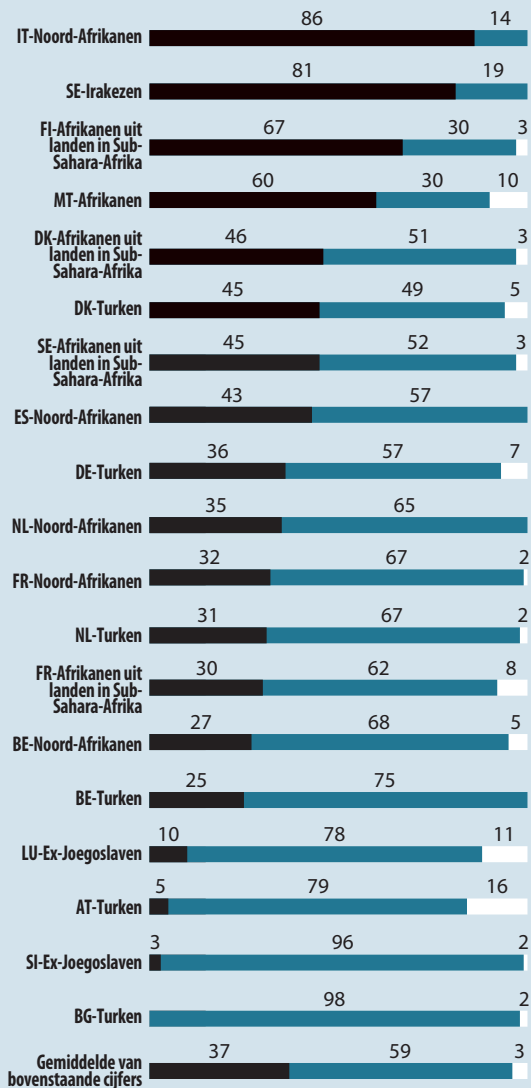
EU-MIDIS, vraag F5

Figuur 16

Perceptie van profilering indien aangehouden door grenscontrole (%)

Gedurende de afgelopen twaalf maanden

■ Ja ■ Nee ■ Weet niet

EU-MIDIS, vraag G3

verband is tussen het aantal keer dat ze werden aangehouden en de omvang van de etnische profilering (figuur 15). Ter illustratie: Italië en Spanje vallen op tussen de 14 lidstaten omdat ze moslims van Noord-Afrikaanse afkomst intensiever controleren. Deze groep beschouwt ontmoetingen met de politie dan ook als discriminerend. De gevolgen van intensieve discriminerende contacten met ordehandhavers zijn slecht nieuws voor de ontwikkeling van goede relaties tussen de politie en de gemeenschap. Het verklaart ook het relatief lage aantal meldingen van slachtoffering door deze groepen bij de politie.

Gemiddeld 37 procent van de respondenten in de 14 onderzochte lidstaten die de afgelopen twaalf maanden werden aangehouden door de grenscontrole, was van mening dat ze werden aangehouden op basis van hun etniciteit.

Daarnaast werd aan de respondenten gevraagd of ze waren aangehouden door de immigratiediensten, de douane of de grenscontrole toen ze in de laatste twaalf maanden het land binnenkwamen en of dat volgens hen gebeurde op grond van hun minderheidsachtergrond – zie figuur 16. Uit de resultaten blijkt dat een overweldigende meerderheid (86 procent) van de moslimrespondenten van Noord-Afrikaanse afkomst in Italië het gevoel had, wanneer ze het land inkwamen, voor controle aangehouden te worden op grond van hun minderheidsstatus. Iraakse respondenten in Zweden gaven ook een hoge graad van waargenomen discriminerende etnische profilering aan. Ter vergelijking: in Slovenië was het aantal respondenten dat zich anders behandeld voelde erg laag. In Bulgarije meldden moslims van Turkse afkomst geen verschillende behandeling bij de immigratiediensten, de douane of de grenscontrole, wat verklaard kan worden door het feit dat het niet om immigranten gaat, in tegenstelling tot de meerderheid van de ondervraagde moslimgroepen.

ENKELE OVERWEGINGEN VOOR BELEIDSONTWIKKELING

De resultaten voor moslimrespondenten die hier worden voorgesteld, wijzen op een hoge mate van discriminatie en slachtoffering, voornamelijk bij jongeren; tezelfdertijd tonen ze aan dat de respondenten weinig kennis hebben over hun rechten en weinig kennis over of vertrouwen in de mechanismen om klachten in te dienen. De respondenten, met name jonge moslims, geven te kennen dat ze weinig vertrouwen in de politie als overheidsdienst hebben. Dat is op zich zorgwekkend, aangezien passieve aanvaarding van discriminatie en onverschilligheid ten aanzien van de gevolgen kan resulteren in sociale marginalisering en een hindernis kan zijn voor sociale integratie, voornamelijk bij jongeren. Die situatie is duidelijk voelbaar in het feit dat veel gevallen van discriminatie en criminele slachtoffering die door moslimrespondenten worden ervaren, nooit worden gerapporteerd aan een organisatie – hetzij van de staat, zoals de politie, of ngo's.

De resultaten wijzen op een aantal kwesties met betrekking tot de situatie van moslims op nationaal en communautair niveau die beleidsmakers en mensen op het terrein moeten aanpakken.

- Wat is het effect van het beleid en de actieplannen die momenteel van kracht zijn op Gemeenschaps- en lidstaatniveau om discriminatie van kwetsbare minderheden en in het bijzonder moslims aan te pakken? Zijn er voorbeelden van goede praktijken waarvan zowel op de korte als de lange termijn is gebleken dat ze hun situatie verbeteren?
- Welk sociaal beleid (werkgelegenheid, huisvesting, gezondheidszorg, maatschappelijk werk, toegang tot private dienstverlening, scholing) legt een sterke nadruk op non-discriminatie, gelijkheid en sociale cohesie? Gezien de resultaten van het onderzoek, bereiken deze beleidsvormen die moslims die het meest met discriminatie te maken krijgen? En zijn ze gericht op die gebieden waar discriminatie het vaakst voorkomt, namelijk tewerkstelling en private dienstverleningen? Is bijvoorbeeld het beleid inzake discriminatie in de werkgelegenheid echt doeltreffend? Zijn sociale partners toegewijd aan en betrokken bij de uitvoering

van een dergelijk beleid? Pakt het beleid dat op jongeren is gericht discriminatie aan? Zijn onderwijssystemen zich bewust van hun behoeften, problemen en verzuchtingen en houden ze daar rekening mee?

- Is er voldoende kennisoverdracht tussen allerhande beleidsniveaus (Europees, nationaal, lokaal) op het vlak van goede praktijken en maatregelen die hun doeltreffendheid hebben bewezen?
- Welke beleidslijnen en actieplannen bestaan er op Gemeenschaps- en lidstaatniveau om moslims beter bewust te maken van hun rechten en om een omgeving te creëren waarin ze met vertrouwen een discriminerende behandeling melden in de wetenschap dat hun klachten ernstig genomen worden en worden opgevolgd door de verantwoordelijke organisaties en overheidsinstanties? Zijn speciale initiatieven nodig om de verschillende moslimgroepen te bereiken? Hoe kan discriminatie tegen moslims die geen staatsburger zijn van een EU-lidstaat worden bestreden?
- Wat kan er worden gedaan aan de situatie van moslims wat betreft hun ervaringen met criminele slachtoffering en in het bijzonder hun ervaringen met racistische slachtoffering en pesterijen? Hoe kan een cultuur van openbare dienstverlening worden gestimuleerd tijdens de wetshandhaving zodat deze groepen zich in staat en aangemoedigd voelen om hun ervaringen met slachtoffering te melden bij de politie?
- Wat zijn de gevolgen van etnische profilering door de wetshandhavers, de immigratiediensten, de douane en de grenscontrole? Leiden deze praktijken tot een stijging van de identificatie van criminele activiteiten en ontmoedigen ze criminaliteit of vervreemden en discrimineren ze de moslimgemeenschappen? In het kader van de vrees voor terrorisme en nu beleidsinitiatieven de nadruk leggen op de behoefte aan maatschappelijke cohesie en integratie van minderheden in EU-lidstaten: welke lessen kunnen worden getrokken uit de bevindingen van het onderzoek wat betreft perceptie van discriminerende profilering door moslimrespondenten?

EU-MIDIS-METHODE

Bevraagde groepen

EU-MIDIS interviewde respondenten uit geselecteerde groepen immigranten en etnische minderheden uit de 27 EU-lidstaten. De doelgroepen werden geselecteerd op basis van informatie die werd geleverd door de nationale RAXEN-knooppunten van het Bureau – consortia van instellingen in elke lidstaat met ervaring op het vlak van immigratie, etnische minderheden en racisme die in opdracht van het Bureau onderzoek uitvoeren. De keuze van de doelgroepen maakt een vergelijking mogelijk van de resultaten tussen de minderheidsgroepen in verschillende lidstaten en tussen landen waarin gelijksoortige groepen werden ondervraagd. Omdat de kosten voor het ondervragen van alle minderheidsgroepen in de hele EU te hoog zouden zijn, werd de voorkeur gegeven aan het ondervragen van de grootste etnische minderheids- of immigrantengroep(en) in elk land en de groepen die gevoelig zijn voor discriminerende behandeling en criminele slachtoffering.

Eén tot drie doelgroepen werden geselecteerd voor ondervraging in elke lidstaat, met een maximum van 500 respondenten per groep.

Representatieve steekproeftrekking

Het onderzoek was bedoeld om gegevens te verzamelen voor een representatieve groep van de gekozen minderheid of minderheden om in elke lidstaat te onderzoeken. Daarom werden quotasteekproeftrekkingen verworpen en ging het onderzoek uit van meervoudige aselechte steekproeftrekkingen (*multi-stage random sampling*) om leden van de gekozen minderheden te bereiken die met een meer gebruikelijke aanpak niet zouden worden bereikt, zoals door contact te leggen met ngo's die met minderheden werken of door te zoeken op locaties waar sommige leden van minderheidsgroepen vaak samenkomen.

Het Bureau probeerde verschillende aselechte steekproefbenaderingen uit in zes lidstaten alvorens de uiteindelijke steekproefbenadering goed te keuren. De belangrijkste steekproefbenadering bestond uit drie stadia: (i) aselechte route; (ii) gerichte telling; en (iii) gezinsscreening. In sommige landen konden bevolkingsgegevens uit registers worden gebruikt voor de aselechte steekproeftrekking van respondenten. De interviews werden geografisch verdeeld op basis van beschikbare bevolkingsstatistieken waarmee bevolkingsgebieden met een gemiddelde en sterke concentratie van de doelgroepen werden geïdentificeerd (gedefinieerd als primaire steekproefeenheden). In enkele lidstaten waar de aselechte routesteekproef niet voldoende respondenten kon identificeren om binnen een bepaald tijds kader te interviewen, werden door de vraagsteller gegenereerde steekproeftrekkingen gebruikt als reserveplan om het vereiste aantal interviews te bereiken.

Het onderzoek werd voornamelijk uitgevoerd in de grootste steden van elk land en hun grootstedelijke gebieden. In de gevallen waarbij, op basis van beschikbare bevolkingsgegevens, de geselecteerde doelgroep zich voornamelijk buiten de grote steden bevond, werd de steekproef dienovereenkomstig aangepast. Hierdoor zijn de resultaten voor elke lidstaat – door middel van de meervoudige steekproefbenadering van het onderzoek – representatief voor de ondervraagde groepen die op die locaties wonen.

Voor een volledige beschrijving van de steekproefbenadering die voor het onderzoek werd gebruikt, zie het „Technisch verslag” van EU-MIDIS beschikbaar op:

<http://fra.europa.eu/eu-midis>

Gallup Europe heeft het veldwerk voor EU-MIDIS verricht onder supervisie van FRA-medewerkers die aan trainingssessies voor interviewers hebben deelgenomen en het veldwerk in geselecteerde lidstaten hebben geobserveerd.

KORTE BESCHRIJVING VAN DE RESPONDENTEN

In het kader van EU-MIDIS is informatie verzameld over de persoonskenmerken van elke respondent, zoals geslacht, leeftijd, moedertaal, nationaliteit, geboorteland, verblijfsduur in het land, werkgelegenheidsstatus, gezinsinkomen, aantal jaren opleiding, religie of geloof. Alle resultaten van de enquête zijn geanonimiseerd en omgezet in statistische cijfers zodat niemand persoonlijk kan worden herkend. Alle informatie is op vrijwillige basis verstrekt.

Bovendien hebben de interviewers zelf achtergrondinformatie ingevuld over de buurt waar elk vraaggesprek gehouden is en over de omstandigheden van het gesprek, bijvoorbeeld of de geënquêteerde al dan niet alleen was tijdens het gesprek.

Bevindingen over de kenmerken van de respondenten en door de interviewers gegenereerde informatie zullen beschikbaar worden gesteld als onderdeel van het volledige gegevensbestand via de website van het Bureau voor nadere analyse door geïnteresseerden.

Herkomst

Een aanzienlijk deel (24 procent) van de ondervraagde moslims werd geboren in hun land van verblijf en meer dan de helft (52 procent) woonde al meer dan tien jaar in dat land. Toch beschouwde de overgrote meerderheid (91 procent) de taal van hun land van verblijf niet als hun moedertaal. Vergeleken met de meerderheid van de ondervraagde respondenten, zijn moslims van Turkse etnische afkomst een autochtone groep in Bulgarije.

Sociaaldemografische gegevens

56 procent van de ondervraagden waren mannen en 44 procent waren vrouwen. 15 procent van de respondenten had minder dan vijf jaar onderwijs genoten, wat aangaf dat ze het verplichte onderwijs niet hadden voltooid, terwijl 57 procent 6-13 jaar onderwijs had genoten, wat aangaf dat ze ten minste het verplichte onderwijs hadden voltooid, en 27 procent had meer dan 14 jaar onderwijs genoten, wat aangaf dat ze een vorm van postsecundair onderwijs hadden gevolgd. Op het moment van het interview bedroeg de tewerkstellingsgraad in betaalde banen (zelfstandig of in een voltijdse of deeltijdse baan) gemiddeld 59 procent. 14 procent verklaarde dat ze zich bezighielden met huishoudelijke taken

en 12 procent was werkloos. Er waren geen grote verschillen tussen de landen onderling in de gemiddelde leeftijd van de steekproeven die de „natuurlijke“ activiteitsgraad zouden kunnen beïnvloeden: de gemiddelde leeftijd bevond zich tussen de 29 en 39 jaar, met uitzondering van de Turken in Bulgarije waar de gemiddelde leeftijd 45 jaar bedroeg.

Culturele achtergrond en „zichtbaarheid“

Bij onderzoeken van de meerderheidsbevolking worden de resultaten tussen de lidstaten vaak vergeleken zonder rekening te houden met de verschillen tussen de onderzochte bevolkingsgroepen – bij de resultaten van EU-MIDIS moet rekening worden gehouden met de culturele diversiteit en samenstelling van de onderzochte moslimgroepen.

De Europese moslimbevolking bestaat uit een uiteenlopende mix van etniciteit, godsdienstige en filosofische overtuigingen, politieke kleuren, seculiere tendensen, talen en culturele tradities. Hoewel bijna de helft van de respondenten niet specificeerde tot welke godsdienstige streek ze behoorden, identificeerden bijna evenveel respondenten (45 procent), wanneer ze ernaar werden gevraagd, zich als soenniet terwijl kleinere groepen zich identificeerden als sjiïet, aleviet, ismaeliet, soefiet of zaidiet.

Wat hun „zichtbaarheid“ betreft, verklaarde de meerderheid van de respondenten (63 procent) dat ze in het openbaar doorgaans geen traditionele of religieuze kleding dragen (bijvoorbeeld een hoofddoek) die verschilt van het type kleding dat gebruikelijk is in hun land van verblijf. De respondenten die dat wel deden, waren in het merendeel van de gevallen vrouwen (84 procent).

Segregatie

De moslims van Turkse afkomst in Bulgarije leven vooral in gesegregeerde plattelandsgebieden. Er moet rekening worden gehouden met de gevolgen hiervan bij het bekijken van de resultaten. Een hogere mate van ruimtelijke segregatie houdt in dat de respondenten afgesneden zijn van de reguliere samenleving, wat op zijn beurt impliceert dat ze enerzijds vaak gediscrimineerd kunnen worden, maar dat ze anderzijds beschermd kunnen zijn tegen discriminatie omdat het contact met de meerderheidsbevolking beperkt blijft.

Bureau van de Europese Unie voor de Grondrechten

EU-MIDIS

Enquête van de Europese Unie naar minderheden en discriminatie

**„Data in Focus“-verslag 2:
moslims**

Ontwerp: red hot, „n“ cool, Wenen

2010 – 17 blz. – 21 x 29,7 cm

ISBN 978-92-9192-562-9

doi:10.2811/61182

Op het internet is veel aanvullende informatie over het Bureau van de Europese Unie voor de Grondrechten beschikbaar via de website van het Bureau (<http://fra.europa.eu>).

© Bureau van de Europese Unie voor de Grondrechten, 2009

Overname met bronvermelding is toegestaan, behalve voor commerciële doeleinden.

Disclaimer:

Indien u vragen heeft over deze vertaling raadpleeg dan de versie in het Engels, de originele en officiële versie van het document.

Copyright
Wolfgang Voglhuber - VOGUS

Zie ook:

EU-MIDIS in het kort – Inleiding tot de enquête van het FRA naar ervaringen met discriminatie in de Europese Unie
Technisch verslag (online)

Vorig „Data in focus“-verslag:

„Data in Focus“-verslag 1 – De Roma

<http://fra.europa.eu/eu-midis>

